

GLOBALIZAREA, BAT-O VINA...²

„N-am fost niciodată un elitist. [...] Numai că la noi **scăderea nivelului intelectual mediu**, fenomen **global**, devine de-a dreptul prăbușire, tâmpire în masă.

Fenomene care-n alte locuri pot fi privite ca **democratizare** la noi devin o mocirlă populistă. Uitați-vă pe forumuri, uitați-vă pe bloguri. Ți se face rușine că ești om. Este urmarea bătăii de joc din învățământul românesc, dar mai ales urmarea unei televiziuni, care a ajuns până la [performanțe...] sub care nu se mai poate coborî.

Este de asemenea consecința valului de **plebeizare** a zonei culturale datorat **globalizării** : jocurile pe computer au înlocuit lectura cărților în viața copiilor noștri. Sunt premisele apariției unei noi specii, lipsite de rădăcini etice, intelectuale și culturale, adică a unor oameni în bătaia tuturor vânturilor.”
(sublinierea noastră) (M. Cărtărescu, *Peisaj după isterie*, p. 24-25)

1. Câte ceva despre globalizare, așa cum este ea văzută de unii filozofi și sociologi contemporani...

Dacă despre *mondializarea* [1] vieții oamenilor se poate vorbi ca despre un proces care s-a desfășurat, în trepte, de-a lungul multor zeci de secole, *globalizarea* poate fi definită ca un proces care, pregătit de anumite evenimente politice și economice de pe la mijlocul deceniului al optulea al secolului trecut, „[debutează] la începutul anilor '90 ca politică a celei mai mari puteri economice, politice, militare și culturale a timpului nostru” (A. Marga, 2018: 10) – startul fiind dat de decizia de moderare a tarifelor vamale în vederea asigurării liberei circulații a produselor, pe toată suprafața globului, și se manifestă ca un fenomen cuprinzător care ne afectează poziționarea în lume, cunoașterea, ierarhia valorilor, chiar viața cotidiană, antrenând adesea „schimbări istorice” (*ibid.*, p. 12). Ivită pe tărâm economic, globalizarea s-a extins deja, într-o lume cu infinite legături lăuntrice, la mai multe domenii – printre primele aflându-se comunicațiile, cercetarea științifică, educația –, cu o tendință netă de generalizare, de afectare a tuturor sferelor activității umane.

² Lucrarea a fost susținută în plenul conferinței *Lexic comun / Lexic specializat. Limba și cultura română în context național și european: evaluări și perspective la Centenarul Unirii*, Galați, 26-27 octombrie 2018.

Oprindu-ne o clipă la cele trei domenii menționate și luând mai întâi în discuție comunicațiile, putem aprecia de pildă că astăzi marile posturi de televiziune culeg, prelucrează și difuzează informații pentru toți oamenii de pe pământ, că accesul la informații este liberalizat, că dacă știu să utilizeze rețelele poștei electronice, ale internetului și dacă sunt familiarizați cu această *lingua franca* a timpului nostru care este limba engleză, oamenii de pe tot globul își pot face imediat cunoscute – oriunde și de oriunde – gândurile, ideile, experiențele, sentimentele față de ceea ce se întâmplă în lume sau li se întâmplă în viața de zi cu zi, manifestându-se ca niște indivizi mult mai informați decât oricare dintre predecesorii lor. Să nu uităm însă că, dacă accesul la informații este liberalizat, „culegerea, constituirea și emiterea informațiilor [sunt rezultatul] unei competiții strânse pe piețe”, al intervenției pe fluxul comunicării, „al acelor fasonatori de informații care au puterea economică să elaboreze și să distribuie informații. Formal este libertate, dar în fapt concentrarea este mai mare decât în alte domenii.” (*ibid.*, p. 81, 82).

Dacă ne referim la cercetarea științifică, trebuie să amintim un aspect care nu poate fi neglijat. În principiu cunoașterea, a cărei valabilitate trebuie să fie universală, se plasează dincolo de orice fel de frontiere, având caracter global. În cercetarea științifică, standardele de performanță s-au internaționalizat, dar în domeniul multor științe progresele cunoașterii depind atât de competiția dintre cercetători de nivel comparabil aparținând mai multor națiuni, cât și de cooperarea dintre ei. Competiția pe terenul științelor devine cu atât mai acerbă, cu cât orice date noi sunt teoretic aplicabile în producție, au potențială valoare economică. Rămâne de văzut care sunt criteriile după care se decide orice selecție în această zonă, căci nicio selecție și niciun criteriu de selecție nu sunt cu adevărat neutre.

În sfârșit, în planul educației, fenomenul globalizării a adus sau ar trebui să aducă schimbări importante în sensul corectării acelor aspecte care fac necompetitivă educația tradițională în raport cu nevoile generale ale vieții moderne. A devenit evident că se impune luarea unor măsuri – inclusiv reconfigurarea profilului școlilor, respectiv a specializărilor oferite studenților – în scopul asigurării competitivității viitorilor specialiști. Iar competitivitatea pregătirii acestora își găsește măsura în competitivitatea produselor [2] cu care vor – fiecare în spațiul de mișcare aferent rolului social [3] pe care decide să-l joace – să intre pe piața globală. Educația impusă de globalizare ar putea avea însă un revers, altfel spus unele consecințe psihologice cum ar fi apariția unei „identități biculturale” [4], a unei „confuzii de identitate” [5] etc. Nu este exclusă nici apariția unei

culturi făurite doar de grupuri de oameni care nu-și doresc o identitate influențată în vreun fel de cultura globală, de valorile ei (*ibid.*, p. 96-97).

Globalizarea [6] dezvoltă interdependențele „până la plafonul maxim al acestora, care este cel al planetizării” (*ibid.*, p. 15). Fenomenul are consecințe importante chiar în privința securității statelor, care se văd acum în fața unei game mai largi de pericole decât cele tradiționale. De pildă, deplasarea unor efective mari de populații poate destabiliza o țară, indiferent de sensul în care se produce mișcarea : exodul populației locale, mai ales al celei tinere, cu un grad înalt de calificare, îi poate crea acelei țări imense neajunsuri, căci identitatea ei depinde de performanțele înregistrate în competițiile de pe piețele globalizate – descoperiri științifice, inovații tehnologice, creație culturală, valorificarea inteligentă a resurselor naturale,... –, iar afluența de imigranți poate da naștere unor probleme economice, politice, religioase, de educație,... majore.

În lumea de azi se pare că se dorește „păstrarea caracterului pluralist al «societății mondiale»” (*ibid.*, p. 85), dar ce fel de curs al evenimentelor va impune piața globală diverselor state caracterizate ca democrații consolidate și mai ales celor cu democrații încă precare ? Evităm poate, pentru moment, un pericol care, teoretic, ar putea fi considerat de neevitat: pericolul uniformizării, căci, dacă este bine înțeleasă, globalizarea nu duce automat și obligatoriu la uniformizare, ci încurajează mai curând inovarea, „pe piața globală [valorificându-se de preferință] produsele ce încorporează inteligență, noutate, funcționalitate” (*ibid.*, p. 15), instituindu-se și menținându-se astfel la mare preț competiția.

Dacă globalizarea și diversitatea nu se exclud reciproc, în ce relații se află ele, la nivelul colectivităților umane și la nivelul indivizilor fiecărei colectivități ? Într-o lume a interdependențelor, diversitatea e supusă unei încercări dificile, plasată fiind în contextul competițiilor pieței globale. Ce fel de interconexiuni ar trebui să aibă prioritate? Care anume dintre modalitățile de realizare a interconexiunilor ar fi mai rentabile? Când este vorba despre societatea umană, obiectivul interconectării se dovedește a fi deosebit de greu de atins, fiindcă istoria, tradițiile, mentalitățile, realitatea materială, interesele individuale și de grup, poate chiar și poziția geografică joacă un rol important în această privință.

Nu greșim afirmând că, în aceste condiții, viața fiecăruia dintre noi, preocupările personale, maniera de a ne înscrie în societate, destinul individual sunt modelate de fenomenul despre care vorbim. Globalizarea este „acțiune la distanță în cadrul interdependențelor generalizate”. (*ibid.*, p. 14-15). Înțelegem de ce unii văd cu ochi buni globalizarea, care le oferă noi și reale oportunități de a călători, a cunoaște, a lucra, în vreme ce alții

manifestă temeri, ostilitate față de acest fenomen specific zilelor noastre, simțindu-se împinși „să trăiască sub solicitări și în tensiuni mai mari decât oricând”. (*ibid.*, p. 10). După o perioadă de entuziasm nelimitat, datorat noutății fenomenului globalizării, promisiunilor acestuia, au apărut o multitudine de probleme, pe care științele sociale au început să le ia în considerare, fiindcă interpretarea acestor probleme ca și tentativele mai mult sau mai puțin serioase de soluționare a lor au pus în evidență necesitatea schimbării multora dintre conceptele cu care se operează de regulă. Spre exemplificare: posibilitățile aproape nelimitate de informare și comunicare au făcut să dispară în mare măsură granița „dintre adevăr și minciună [7], [...], frumos și trivial”. (*ibid.*, p. 25). În plus: pe de o parte, democratizarea societăților este astfel favorizată – cel puțin până la un punct –, pe de altă parte, manipulările, știrile false, hackerismul,..., împiedică democratizarea. Alte aspecte ale vieții umane sunt afectate de faptul că globalizarea simplifică lucrurile institund o relație directă între individ și piața globală; în același timp, tot ea descalifică instanțele intermediare: comunitatea locală, statul, națiunea (*ibid.*, p. 26) – ale căror funcții, sau al căror statut ori rol sunt puse sub semnul întrebării.

Indubitabil, globalizarea în sine, dar mai ales consecințele ei suferă de ambiguitate, o ambiguitate cu adevărat de temut.

2. Societatea „nesigură” [8]

Pentru sociologi sau filozofi, pentru unii oameni politici deprinși nu numai să provoace „evenimente” cu efecte asupra unei părți considerabile a lumii de azi, ci și să le observe particularitățile, consecințele, să reflecteze la direcția pe care se va înscrie cel mai probabil istoria anilor ce vor veni, poate chiar pentru numeroși oameni obișnuiți, care-și pun din când în când întrebări referitoare la viața pe care o trăiesc, societatea globală actuală are aspectul unei societăți umane afectate de dezordine, dacă nu cumva de o veritabilă criză. Printre cauzele acestei stări sunt citate de regulă două [9] – alterarea valorilor și schimbarea echilibrului de putere dintre statele actuale –, dar din punctul de vedere al altor specialiști, cauzele sunt ceva mai numeroase; și ele provoacă fisuri ale ordinii prezente pe mai multe planuri.

Constatănd că, din 2010 încoace, o nouă ordine este de fapt pe cale să se constituie „datorită intrării într-o nouă lume” (*ibid.*, p. 146), care nu corespunde câtuși de puțin speranței inițiale că țările se vor democratiza de la sine prin înlăturarea vechilor bariere de tot soiul, că diversele intervenții militare și umanitare își vor atinge scopul: instaurarea de noi societăți, că instituțiile internaționale își vor dovedi eficacitatea și că dreptul va fi preferat forței, profesorul A. Marga stabilește un diagnostic mai profund, operând cu conceptul de „societate *nesigură*”.

„Numesc «societate nesigură» societatea în care nesiguranța a devenit oarecum ubicuă: nu se poate păși în realitate fără a păși în nesiguranță. Aceasta [...] își pune amprenta asupra oricăreia dintre acțiunile noastre”. (*ibid.*, pp. 151-152).

Nesiguranțele sunt extrem de diverse: unele pot fi percepute, altele, doar concepute; unele sunt deja trăite, altele, doar anticipate; unele pot fi identificate direct, altele, doar cu ajutorul instrumentelor; unele au cauze tradiționale, altele apar ca urmare a modernizării vieții, ocupațiilor, relației oamenilor cu timpul și spațiul. „Unele sunt asumate în conceptualizări, altele[...]așteaptă conceptualizarea[...]”. (*ibid.*, p.152). Extinsă la o asemenea scară, nesiguranța aproape că împiedică stabilirea univocă a vinovațiilor.

Este greu de spus cu ce fel de societate – societatea cunoașterii sau societatea comunicațiilor, societatea mediatică sau cea invizibilă, societatea vidului valorilor [10] sau cea a minciunii, a indiferenței,... – poate fi pusă în relație nesiguranța [11].

După părerea sociologului și filozofului citat mai sus, în nenumărate rânduri, ceea ce se petrece în interiorul lumii formate în 1989 – fenomen care poate conduce la impresia de dezordine, de dereglare, chiar de criză – este un proces de lungă durată ce va deveni tot mai pregnant în viitor: procesul reafirmării identităților naționale. Semnele care permit recunoașterea acestui proces sunt multiple și de diverse feluri, dar nu ne vom opri aici asupra lor. Vom spune doar că, pentru mulți sociologi – poate chiar și politologi –, identitatea națională, care nu înseamnă „rămânere la sine a unei națiuni”, ci păstrarea în timp a unui „mănunchi de proprietăți” (*ibid.* p. 165), este măcar parțial construită și aleasă – fiind deci supusă voinței individuale și totodată schimbărilor politice –, depinde în bună măsură de problemele de viață care se cer rezolvate la un moment dat și într-un anumit context și nu poate fi lipsită de un set de valori – valabile în acel moment și în acea situație –, valori asumate atât de individ, cât și de colectivitate.

Limba, teritoriul și istoria sunt desigur componente ale identității naționale, dar în condițiile globalizării, când interdependențele s-au multiplicat și consolidat, iar competitivitatea este o trăsătură de bază a noii societăți – competiția devenind dominantă în spațiul planetar –, o țară, o națiune ca ale noastre nu mai pot veni doar cu limba și folclorul, eventual și cu trecutul glorios, spre a-și defini identitatea. De altfel, limba utilizată în discursul nostru contemporan, folclorul nostru cu remarcabilele sale calități se mai situează oare azi la nivelul calitativ care le-a asigurat individualitatea în decursul timpului? Dacă se constată existența unui proces de alterare sub anumite aspecte, care sunt cauzele, care sunt

“vinovații” ? Și ce trebuie făcut, cum trebuie intervenit pentru schimbarea situației ?

3. Identitate, discurs, limbă

Ce se întâmplă azi în țara noastră în planul identității naționale, pe care ne dorim ca toată lumea s-o recunoască, în planul discursului conaționalilor noștri și, în cele din urmă în planul limbii pe care o vorbim nu e prea greu de observat, de evaluat.

3.1. Dacă, într-o situație oarecare, discuția care se poartă gravitează în jurul identității naționale, cei mai mulți locutori pun în față limba română, cu origini de care ne mândrim, cu o istorie ale cărei meandre îi asigură individualitatea și cu transpuneri în texte pe care specialiștii noștri le compară adesea cu cele mai alese scrieri ale lumii, minunile spațiului geografic în care trăim, bravura dovedită de poporul român de-a lungul secolelor și sacrificiile pe care acesta le-a făcut pentru a-și apăra ființa națională și a păstra neatins spațiul în care i-a fost hărăzit să locuiască, în sfârșit, incontestabilele calități ale producției spirituale și pe alocuri și materiale a acestui neam. Cu alte cuvinte, ca locutori ce revendică o anume identitate, ne întoarcem toți spre trecut, dar vorbim prea puțin de felul în care dorim să ne înscriem în lumea viitorului. Oricum, nu suntem decât rareori preocupați – ca națiune, nu la nivel individual –, de chestiunea competitivității în complexa relație în care ne aflăm – și în care ne vom afla în continuare – cu alte țări, popoare, națiuni; nu ne atinge decât cu totul sporadic ideea de adevărată valoare a fiecărui produs pe care-l lansăm pe piața globală, de procent de inteligență încorporat(ă) în produsele noastre sau de reală originalitate în vastul ansamblu al națiunilor, de contribuție vizibilă la efortul colectiv menit a face să progreseze cunoașterea în lumea de azi și mai ales de mâine.

3.2. Dacă ne oprim la discursul diverselor categorii de locutori, putem spune că, în mare parte, acesta se prezintă ca un zgomot supărător, obositor, în care e greu de distins o voce clară, percutantă, capabilă să ofere și elemente de conținut demne de atenția, de reflecția, de aprecierea destinatarilor vizați. Desigur, observațiile pe care le vom face punctual în cele ce urmează nu pot avea un caracter global fiindcă, după cum știm, există o multitudine de tipuri și subtipuri de discursuri care au, fiecare în parte, propriile trăsături definitorii și accesorii. Ne gândim în primul rând la distincția oral / scris, deși în bună parte din producțiile scrise au pătruns, și la noi ca și în alte culturi contemporane, multe elemente de oralitate. Cum este de așteptat, observațiile noastre vizează în mod preponderent, dar nu exclusiv, discursul oral sau discursurile orale ale anumitor categorii socio-profesionale de vorbitori. Ne gândim apoi la

distincția discurs cotidian / discurs specializat, științific, tehnic, al unor practici sociale precum comerțul etc. Comentariile noastre vor avea la bază exemple provenind atât din discursul cotidian, cât și din discursul mediatic, publicitar, literar.

Cele mai multe schimbări survenite pe tărâmul comunicării au, după cum este de așteptat într-o lume afectată de globalizare, un caracter general, nemanifestându-se mai niciodată pe teritoriul unei singure țări, în limitele unei singure culturi.

3.2.1. Accesul, teoretic generalizat, la educație, la informație, utilizarea pe scară largă a internetului, a telefoniei mobile pentru comunicarea rapidă la distanță, recunoașterea dreptului tuturor la libera exprimare au avut drept consecință importantă *democratizarea* discursului; cercetarea presei – chiar și a aceleia de calitate – dintr-o perioadă de timp dată, să spunem din ultimele două decenii, urmărirea unor emisiuni de gen variat difuzate de anumite canale de televiziune, parcurgerea unor mesaje lansate prin diverse rețele de socializare permit observatorului atent să-și dea seama de adevăratele dimensiuni, de amploarea și de profunzimea schimbării menționate.

Democratizarea discursului nu este însă singurul fenomen consecutiv globalizării identificat de specialiști.

3.2.2. Consecință a aceluiași proces specific lumii de azi, *standardizarea* este vizibilă în primul rând în discursul specializat. Nu vorbim, desigur, despre stabilirea unor norme ce reglementează forma sau caracteristicile unor bunuri materiale, ci de faptul că, de pildă în cadrul Uniunii Europene, *acquis-ul comunitar*, care cuprinde dreptul comunitar, precum și totalitatea actelor adoptate în domeniul Politicii externe și de securitate comună (PESC) și în cel al Justiției și al afacerilor interne (JAI), conține documente redactate totdeauna mai întâi în limba engleză [12] care sunt traduse ulterior în limbile folosite în interiorul Comunității făcându-se apel pe scară largă la „formulări standard” (*Ghid stilistic [...] pentru uzul traducătorilor acquis-ului comunitar*, 2008: 112): *having regard, taking into account, bearing in mind, desiring, intending; aware/conscious that; in view of;... / ‘având în vedere’, ‘luând în considerare’, ‘ținând seama de’, ‘dorind’, ‘înțelegând’; ‘conștienți (că)’; ‘în vederea’;....* [13] (*ibid.*, p. 74)

(1) *The Council, acting by a qualified majority, may confirm, amend or revoke the decision adopted by the Commission.*

‘Consiliul, hotărând cu majoritate calificată, poate să confirme, să modifice sau să revoce decizia adoptată de Comisie.’ (*ibid.*, p. 118)

Există un grad de standardizare și în elaborarea documentelor ce trebuie depuse, de exemplu, pentru a candida la obținerea unui grant în lumea academică. O oarecare standardizare se observă în elaborarea unor lucrări de tip academic sau în evaluarea unor articole în care se concretizează rezultatele unei cercetări științifice. Adăugăm că și în maniera în care sunt redactate rezumatele articolelor – rezumate concepute neapărat în primul rând în limba engleză – chiar maniera în care se formulează începutul unor astfel de texte par oarecum standardizate.

În domenii ca acelea pe care le-am menționat, se ajunge astfel inevitabil la un anumit grad de uniformizare, fenomen ce poate fi înțeles și acceptat până la un punct, sau chiar privit ca generând o oarecare economie de efort în comunicare, dar care poate avea și efecte supărătoare din alte puncte de vedere, prin constrângerile pe care le implică.

3.2.3. Discursul unor ziariști care lucrează în presa scrisă și, cu precădere, în cea audio-vizuală, precum și discursul oral al majorității oamenilor politici din țara noastră oferă nenumărate exemple de automatisme verbale, clișee, stereotipii care contribuie substanțial la efectul de *șablonizare* a exprimării locutorilor. Auzim în comunicarea celor dintâi formulări de felul *oamenii legii* (în locul mult mai obișnuitului *polițiști(i)*); *prins între fiarele contorsionate ale mașinii*; *a afirma cu subiect și predicat*;

(2) *Pompierii au intervenit cu apă și spumă pentru stingerea incendiului.*

(3) *X l-a lovit pe Y cu pumnii și picioarele.*

(4) *Polițiștii au deschis o anchetă pentru a stabili / a afla cu exactitate cauzele accidentului.*

iar în discursul politicianilor

teme majore; a devoala fapte / atitudini / persoane, a demara un program / un proiect / o afacere / o campanie, a fi confortabil cu ceva [14]; *în exclusivitate; vizavi de; ...* [15]

3.2.4. Nu lipsește din lista manifestărilor actuale ale procesului de degradare observat de specialiști în planul comunicării cotidiene sau specializate și, mai larg, în plan cultural nici *plebeizarea* pomenită de scriitorul și publicistul M. Cărtărescu în scurtul pasaj ales de noi ca motto al prezentei contribuții. Să ne amintim numai de un serial ca „Las Fierbinți”, cu care nu încetează să ne delecteze postul de televiziune PRO TV – precedat, de fapt, de alte două-trei seriale de televiziune cu o faună de personaje [16] aproape de aceeași calitate –, serial ai cărui „eroi” au realizat și un spot publicitar remarcat pentru „performanța” de a face să rimeze *centenar* cu *grătar* și au propus în context, desigur ironic – dar merită oare să propunem așa ceva, fie și cu ironie, într-un an de sărbătoare cum este anul 2018 pentru nașinea noastră? – ca stema țării de pe drapelul României să

fie mult apreciatul nostru *mititel*... Poate că și punerea în scenă „modernă” a unor piese de teatru reinterpretate actualmente pe diverse scene trădează aceeași tendință. *Plebeizarea*, însoțită de o anumită doză de vulgaritate, și-a făcut loc și în literatura română de azi: vezi de exemplu romanul foileton *Partida de vânătoare*, publicat în 2018, la Editura Vremea (București), de scriitorul S. Tănase, scriere care desigur, privită din perspectiva criticii literare, nu e total lipsită de merite în plan compozițional [17].

3.2.5. Încheiem inventarul schimbărilor observate la nivelul discursului cu precizarea că o doză îngrijorător de mare de vulgaritate s-a insinuat în exprimarea multor politicieni, ziariști, moderatori de *talk-show-uri*, uneori chiar în exprimarea unor scriitori. Poate totuși nu în aceeași măsură în care cuvintele *vulgare* “colorează”, în viața cotidiană, vorbirea șoferilor aflați în trafic, cu precădere când sunt implicați în diverse incidente, evenimente rutiere etc. Neobișnuit însă – și mai cu seamă supărător – este faptul că *trivialitățile* apar azi și în limbajul unor elevi aflați în conflict cu profesorii lor, ba chiar și în limbajul anumitor părinți prinși ocazional în dispute cu diverse categorii de interlocutori. Fenomenul *vulgarizării* sau al *trivializării* pare a se extinde, afectând schimburile verbale interpersonale în varii situații de comunicare.

3.3. Astfel de discursuri, ca și, frecvent, cele de pe internet – blogurile, forumurile, paginile de Face-book fiind un exemplu cum nu se poate mai grăitor în această privință – nu sunt mai niciodată produse într-o limbă română corectă, care să respecte normele învățate la școală, în intervalul de timp – e drept cam scurt – acordat gramaticii, îmbogățirii vocabularului, deprinderii regulilor de combinare a cuvintelor conform semantismului lor, utilizării adecvate a diverselor varietăți de limbă. Vom cita aici doar câteva exemple de abateri de la normele limbii standard selectate din multitudinea de “greșeli” pe care le-au sesizat cercetători cunoscuți și profesori cu îndelungată experiență didactică sau pe care le-am colectat noi înșine folosind diverse surse.

3.3.1. Ignorarea acordului obligatoriu în gen al numeralelor cardinale *unu, doi* însoțite de un substantiv feminin [18]: **doisprezece luni*, sau “ticul național” (T. Slama-Cazacu, 2010: 288) **ora doisprezece* ;

(6)**Am fost decât douăzeci și unu de persoane.*

3.3.2. Acordul greșit în număr al formei de indicativ prezent a unor verbe impersonale sau utilizate impersonal, din cauza alegerii greșite a subiectului: **în ceea ce privesc acuzațiile,...*

(7)**Ce-s cu pozele astea ?* (I. Nedelcu, 2012 : 112)

3.3.3. Modificarea caracterului tranzitiv sau intransitiv al unor verbe, în asociere cu alte tipuri de încălcări ale normelor limbii standard:

(8)**Le-a trimis tot ce au nevoie.*

(9)**Mi-au picat dosarul la un complet de judecată de trei judecători.*

(10)**A picat examenul.* (T. Slama-Cazacu, 2010: 83)

Construcții greșite circumscrise aceleiași categorii își au câteodată sursa în traducerea mecanică a unor expresii din alte limbi: lat. *cui prodest* devine în vorbirea unor invitați la diverse emisiuni de televiziune **cui profită*, în loc de *cui îi folosește / servește*.

3.3.4. Înlocuirea unei prepoziții cu alta, de exemplu folosirea generalizată a lui *ca și* în locul prepoziției simple *ca*, inclusiv în cazurile în care nu există vreo cacofonie de evitat [19]:

(10)**Am fost angajat ca și inginer.*

(11)**Asta e tot ce s-a realizat ca și investiții.*

Uneori în locul unei prepoziții apare alta, greșită, din cauza neînțelegerii sensului unei expresii traduse dintr-o limbă străină. Este cazul unei reportere care, vorbind în direct la un canal de televiziune, despre cauzele, desfășurarea și urmările unui accident de circulație, a spus:

(12)**Mașina a ieșit din decor.*

nedecodând corect expresia corespunzătoare din limba franceză.

3.3.5. Ignorarea structurii de adâncime a unor lexeme reprezentând nominalizări ale unor baze verbale duce frecvent la apariția unor construcții greșite sau cu sens diferit de cel pe care dorește locutorul să-l transmită în realitate. În loc de *agresarea celor doi bătrâni* auzim *agresiunea celor doi bătrâni*, persoanele respective devenind astfel agenții agresiunii, pe când, în realitate, sunt victimele acesteia; **traversarea pietonilor prin locuri nepermise* în loc de *traversarea (străzii) prin locuri nepermise de către pietoni*. Numele de profesii / ocupații iau uneori locul numelor de agenți corespunzătoare, în relatările anumitor reporteri de televiziune:

**hoțul familiei de medici* în loc de *agresorul / atacatorul / jefuitorul familiei de medici*; *criminalul actriței* în loc de *ucigașul / asasinul actriței*; ... [20].

3.3.6. Contaminații de tot felul:

**a lua la cunoștință de (ceva)*, în loc de *a lua cunoștință de (ceva) / vs/ a aduce la cunoștință (ceva cuiva)*; **până la urma urmei*, în loc de *până la urmă* – expresie distinctă de *la urma urmei*.

3.3.7. Cazuri de „calofilie semidoctă”: inadecvare stilistică, prețiozitate inutilă... Putem menționa aici: verbul *a lectura*, creat pe tărâm

românesc pe baza lexemelor cu etimologie multiplă, franceză și latină, *lectură, lector*; *a agresiona, a atenționa* (pe cineva că), *a concluziona* (o discuție), *a confuziona*, chiar și *a viziona* (A. Dragomirescu, A. Nicolae, 2011 : 79-120). Deși ilustrează o categorie diferită de cuvinte recente, merită fără îndoială amintit aici și cuvântul *calmitate*, care înlocuiește în vorbirea multora, după părerea noastră în mod abuziv, absolut nejustificat, cu totul inutil, vechiul și larg utilizatul adjectiv substantivizat *calmul* (unei persoane).

3.3.8. În sfârșit, excesul de împrumuturi din engleză, care îi face pe unii cercetători să vorbească de “romgleză” (“Romgleza noastră cea de toate zilele”, formulare figurând în lucrarea tinerilor lingviști A. Dragomirescu, A. Nicolae (2011: 31)) ca substitut al limbii române.

(13)[...] o zi în care elevii învață cum să decupeze și să alcătuiască machete sau alte obiecte handmade sau una în care învață să facă origami nu pot fi integrate firesc în procesul didactic? (H. Corcheș, 765/18-24 octombrie 2018, p. 6)

(14)Era full la mall [...]. (V. Protopopescu, 943/18-24 octombrie 2018, p.6)

Ca totdeauna în istoria ei, româna are, alături de diversele posibilități de derivare, compunere, trunchere etc., și posibilitatea de a-și îmbogăți lexicul recurgând la împrumuturi din alte limbi, posibilitate pe care o folosește din plin, mult mai mult decât alte limbi romanice. În numeroase discursuri specializate se utilizează astfel de unități lexicale existente de mai mult sau mai puțin timp în limbajele specializate aflate în slujba acestor discursuri. Faptul asigură limbii noastre o masă considerabilă de cuvinte internaționale, particularitate utilă comunicării între specialiști și nu numai între ei. Împrumuturile din engleză sau de origine engleză, extrem de numeroase azi, pot fi socotite împrumuturi relativ recente, chiar dacă unii scriitori – Costache Negruzzi, Ion Ghica, mai apoi Ion Luca Caragiale – au introdus câteva – vezi *high-life* sau *five o'clock*, menționate de academicianul M. Sala în primul volum al colecției „Viața cuvintelor” (2010: 217) – începând din veacul al XIX-lea.

Am mai vorbit cu alte ocazii (A.Cuniță, 2016: 41-52) despre anglicisme, care pot fi împrumuturi *necesare* sau împrumuturi *de lux*, conform distincției stabilite de A. Stoichițoiu-Ichim (2008: 85-98). Fără a relua cele spuse în acele momente, ne vom mulțumi să ilustrăm prin două exemple maniera în care pot funcționa în discurs anglicismele din ultima categorie, a căror abundență – cu totul nejustificată, obositoare – în comunicare provoacă reacții de respingere multor oameni de cultură cu imensă notorietate în țara noastră – și nu numai aici – cum ar fi filozoful, scriitorul, publicistul A. Pleșu.

(15)By the way, tot sâmbătă mi-a fost imposibil să-mi vizitez tatăl, imobilizat la pat [...] . (V. Protopopescu, 943/18-24 ocombrie 2018, p.6)

(16)Și-a dat un nou look, era deja gata, fresh, OK. (S. Tănase, Partida de vânătoare, p. 12)

Mania anglicizării, fie și numai în scop ludic, atinge în prezent și titlurile unor emisiuni de televiziune: *Cooltura* (TVR 1), *AgriCool* (Antena 3).

Dacă este adevărat că fenomene, schimbări, perturbări de o amploare atât de impresionantă, cu dezvoltare atât de rapidă, găsesc condiții favorabile în zonele cele mai puternic afectate de globalizare, ne putem ralia, fără riscul de a greși profund, poziției acelor specialiști – politologi, sociologi, filozofi – care susțin că, departe de a avea doar efecte pozitive pentru omenire, acest proces generalizat este esențialmente ambiguu.

4. Ce rămâne de făcut ?

Epoca noastră pare a fi epoca trecerii de la *guvernare* la *guvernanță*, de la „conducerea <de sus>, reprezentativă și democratică în lumea modernă” la „autodeterminare în condițiile competiției” (A.Marga, 2013: 8). Ce fel de relație va fi existând între cele două forme de conducere, în condițiile în care se exercită presiuni pentru ca cea de a doua să ia locul celei dintâi ? Să nu fie oare adevărat că o bună *guvernanță* este necesarmente rezultatul unei bune *guvernări* ?

Înțeleasă și aplicată ca în momentul de față, în țări cu democrații încă insuficient consolidate – printre care s-ar putea să se afle și țara noastră –, *guvernanța* nu pare a duce la rezultatele sperate. Așa stau lucrurile, cel puțin la o analiză rapidă a situației, în multe domenii importante cum ar fi cel al învățământului, cu precădere al învățământului superior. În acest sector, criteriul cantității a ajuns să ia în mod evident locul criteriului calității. Universitățile nu mai corespund caracteristicilor *universității advărate*, care dădea societății oameni educați, cu o minte deschisă spre noutate, spre cunoașterea autentică, într-un cuvânt, forma personalități cu o pregătire completă, armonios și eficient construite. Atitudinea față de științe s-a schimbat și ea, fragmentarea în planul cunoașterii a dus și duce în continuare la rezultate nesatisfăcătoare. Pe de altă parte, surprinsă de amploarea fenomenului migrației, lumea de azi continuă să se întrebe, ca acum multe decenii, cum poate fi salvată diversitatea culturală, deși s-a dovedit că nicidecum nu au fost realmente aplanate violentele conflicte culturale iscate de amintitul fenomen, că integrarea reprezentanților unor culturi diferite de cele locale nu a reușit nicăieri.

Vechile tipare după care s-a încercat rezolvarea gravelor probleme apărute în mai toate sistemele și subsistemele ce structurează societatea globală de azi s-au dovedit a fi inadecvate. Reforme profunde, elaborate într-un spirit pe care unii analiști îl numesc “neomodernist”, ar trebui angajate în fiecare dintre sectoarele vieții sociale enumerate.

Un învățământ restructurat din temelii, conceput în lumina noilor cerințe, organizat pe baze complet diferite și după principii adecvate noii societăți, poate pregăti oameni capabili să îmbrățișeze meseriile viitorului, să facă față solicitărilor de tot felul din deceniile ce vor urma, să ofere produsele, serviciile de care vor avea nevoie comunitățile umane ale aceluși timp. Oameni capabili să înțeleagă esența interdependențelor la nivel planetar, rolul fiecăruia în buna funcționare a unei structuri atât de complexe, care trebuie să lucreze pentru atingerea unor obiective bine definite și de interes capital pentru toți. Oameni educați, pregătiți mental și afectiv să reacționeze corect în fața evidenței că problema unei conviețuiri reușite alături de indivizi diferiți de ei nu se pune în termenii luptei pentru păstrarea diferențelor – a acestei bogății neprețuite numite diversitate culturală –, ci în termenii găsirii căii celei mai potrivite de interconectare a culturilor, de transformare prin adaptare reciprocă la specificul celorlalte, mai cu seamă în situațiile în care acestea sunt în opoziție unele cu altele. Dar și oameni preocupați de reafirmarea fermă a identității lor naționale reinterpretate, reconfigurate în acord cu caracteristicile noilor contexte istorice – socio-politice, economice, culturale.

NOTE :

- [1]. DEX (1998: 648) oferă următoarea explicație pentru acest termen: ‘acțiunea de a *mondializa*’; respectivul verb este el însuși definit astfel: ‘a extinde la scară mondială’. Termenul *globalizare* nu figurează în acest dicționar. *Dicționarul de Cuvinte Recente* (2013) conține ambii termeni, *globalizare* (p. 267) fiind explicat prin sinonimele *mondializare*, *universalizare*, iar *mondializare* (p. 363) primind definiția de regulă asociată în prezent de specialiști primului cuvânt: ‘deschiderea economiilor naționale spre o piață mondială, pe fondul progreselor din transporturi și comunicații și al liberalizării schimburilor, ceea ce atrage o interdependență sporită a statelor’.
- [2]. Calificarea producătorului este apreciată după doza de inteligență creativă înmagazinată în produs.
- [3]. După părerea anumitor specialiști, setul de responsabilități asociate în mod specific unui rol social dat este totuși mai puțin important decât opțiunile individuale ale membrilor fiecărui tip de comunitate.

- [4]. Vorbim despre o identitate biculturală în cazul persoanelor tinere care ajung să aibă o identitate cu rădăcini în cultura locală a celor de aceeași vârstă cu ele și o alta provenind din conștiința relației lor cu cultura globală.
- [5]. Confuzia de identitate are o explicație simplă: schimbarea culturilor locale ca răspuns la globalizare face ca anumiți tineri să nu se simtă în largul lor nici în cultura locală, nici în cultura globală.
- [6]. Profesorul A. Marga (*ibid.*, pp. 13-14) stabilește mai multe distincții importante în perspectiva tratării globalizării în sincronie: globalizare / vs / regionalizare; globalizare / vs / generalizare; globalizare / vs / fragmentare; globalizare / vs / localizare; globalizare / vs / universalizare.
- [7]. „[...] oamenilor [...] le pasă mai puțin dacă tot ceea ce spun este adevărat, iar [celor] cărora li se servesc false realități în locul adevărului factual le pasă și mai puțin dacă tot ceea ce ascultă este autentic sau nu. Această asumare masivă a minciunii ca stare de fapt firească, precum și efectele copleșitoare ale emoțiilor livrate mulțimilor ca adevăruri de netăgăduit ne îndreaptă spre un viitor foarte incert.” (C. Teodorescu, *Cațavencii*, 39 (374) / 3-9 octombrie 2018, p. 4).
- [8]. Termenul îi aparține profesorului A. Marga (2018: 148-155).
- [9]. A. Marga (*ibid.*, p. 143) îl citează aici pe H Kissinger (2014).
- [10]. „[...] les valeurs [sont] des visées idéales partagées (valeurs-principes) ou des objets valorisés (valeurs-objets) [...]. [...] C’est en tant que représentations (ce que Ch. Taylor (2003) nomme un <imaginaire social>) qu’elles existent comme valeurs, et qu’elles sont efficaces, c’est-à-dire à la fois contraignantes et gratifiantes.» (N. Heinich, 2018: 157). Autoarea, care pledează pentru un program / model de “sociologie axiologică” sau “sociologie a evaluării” (diferită de “sociologia explicativă deterministă”), întărește ceva mai departe în același articol definiția valorii: «[...] la valeur résulte de (est <conférée par) l’association entre propriétés objectives et représentations axiologiques.” (*ibid.*, p.159).
- [11]. Admițând că nesiguranța nu caracterizează obligatoriu orice societate, A. Marga (*ibid.*, p.155) evaluează starea prezentă a lumii în termenii eventualității istorice a degradării marilor cuceriri de până acum: libertatea, demnitatea, drepturile oamenilor/popoarelor, democrația etc. Oricum, conchide autorul, noua temă de gândire în societatea în care trăim noi, cei de azi, pare a fi reducerea nesiguranței.
- [12]. „L’anglais est la langue des programmes gérés directement par l’UE (dans la recherche, l’éducation par exemple), des négociations [...], des réunions techniques et de travail, des colloques, des travaux d’experts, des rapports externes. [...] les pratiques des institutions installent l’anglais comme langue de l’Europe dans les représentations que les individus [ont de ces institutions]”. (C. Truchot, 2013: 28).
- [13]. Acestea sunt formulări introductive indicate în mod expres: „În preambulul legislației primare, dar și al altor acte care fac parte din acquis-ul comunitar

- (rezoluții, protocoale, unele recomandări etc.) se întâlnesc frecvent următoarele formulări introductive [...]”.(*ibid.*, p. 74)
- [14]. Expresia este copiată cu sensurile și construcția sintactică din limba engleză (A. Dragomirescu, A. Nicolae, 2011 : 48-50).
- [15]. Pentru alte exemple de stereotipii, vezi A. Dragomirescu, A. Nicolae (2011: 200-202; 211-214) și C. Lupu (2016). Pe de altă parte, într-un discurs specializat cum ar fi cel al meteorologilor găsim alte clișee criticabile din mai multe puncte de vedere : *averse slabe / vs / averse puternice,...*, sau : (5) *Luna noiembrie va debuta cu ploi.*
- [16]. A se vedea, în acest sens, și începutul articolului „Risu’-plînsu’ profesorului Zaica” apărut în *Dilema veche*, nr. 763/4-10 octombrie 2018, p.3, articol semnat de A. Pleșu: „M-am săturat de tot ce văd pe scena publică românească, m-am săturat de derbedei, de proști și de țoape, mi-am pierdut buna-dispoziție, cheful de lucru și bucuria de viață”.
- [17]. Sub aspectul semnalat mai sus, romanul acesta contrastează izbitor cu puritatea și, pe alocuri, chiar cu gingășia romanului *Inocenții*, publicat de Ioana Pârvulescu, în 2016, la editura Humanitas.
- [18]. Uneori chiar marca de plural folosită în cazul unor substantive este aleasă greșit. Este cunoscut cazul unei oficialități care a utilizat într-o alocuțiune forma de plural **tricoaie* în loc de *tricouri*.
- [19]. Pentru alte exemple și pentru explicații utile, vezi T. Slama-Cazacu, 2010 : 281-288.
- [20]. O construcție nu tocmai corectă, după părerea noastră, care cere explicații mai complexe, poate fi identificată chiar în pasajul utilizat de noi ca motto al prezentei contribuții: *Este [...] mai ales urmarea unei televiziuni, care [...]*.

BIBLIOGRAFIE :

- Agbogli, Christian (2018), „Mon dépanneur est vietnamien» ou les stéréotypes à la rescousse de la communication interculturelle dans le contexte du Québec”, *Questions de communication*, 33, p.169-186.
- Cuniță, Alexandra (2016), „Româna, o limbă modernă într-o lume în care, pentru mulți, reperul modernității este limba engleză?”, în *Lexic comun / Lexic specializat*, Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați, Fascicula XXIV, Anul IX, Nr. 1-2 (15-16), p.41-52.
- Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, ediția a II-a, București, Univers enciclopedic, 1998.
- Dimitrescu, Florica (coord.), Ciolan, Alexandru, Lupu, Coman (2013), *Dicționar de Cuvinte Recente*, ediția a III-a, București, Logos.
- Dragomirescu, Adina, Nicolae, Alexandru (2011), *101 greșeli de lexic și de semantică*, col. „Viața cuvintelor”, București, Humanitas.
- Ghid stilistic de traducere în limba română pentru uzul traducătorilor acquis-ului comunitar*, ediția a V-a, revăzută și adăugită, București, Institutul European din România, 2008.

- Heinich, Nathalie (2018), „Pour une sociologie axiologique”, în *Questions de communication*, 33, p. 153-168.
- Kissinger, Henry (2014), *World Order*, New York, Penguin Press.
- Lupu, Coman (2016), „Discursul media și incultura lingvistică”, în *Observator cultural*, 30 septembrie (consultat pe internet : <http://dct12015.weebly.com/>, pe 22 octombrie 2018.)
- Marga, Andrei (2013), *Guvernanta și guvernare (Un viraj al democrației ?)*, București, Editura Compania.
- Marga, Andrei (2018), *După globalizare*, București, Meteor Press.
- Nedelcu, Isabela (2012), *101 greșeli gramaticale*, col. „Viața cuvintelor”, București, Humanitas.
- Sala, Marius (2010), *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create*, col. „Viața cuvintelor”, București, Humanitas.
- Slama-Cazacu, Tatiana (2010), *Confuzii, greșeli, prostii și răutăți în limba română, azi*, București, Tritonic.
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana (2008 [2001]), *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică / Influențe / Creativitate*, București, ALL.
- Taylor, Charles (2003), *The Ethics of Authenticity*, Cambridge, Harvard University Press.
- Truchot, Claude (2013), „Les langues, un problème européen”, in François Gaudin (sous la direction de), *La rumeur des mots*, Mont-Saint-Aignan, Presses Universitaires de Rouen et du Havre (PURH), p. 15-41.

SURSE :

- Mircea Cărtărescu, *Peisaj după isterie*, București, Humanitas, 2017.
- Ioana Pârvulescu, *Inocenții*, București, Humanitas, 2016.
- StelianTănase, *Partida de vânătoare*, București, Editura Vremea, 2018.
- Cașavencii*, nr. 39 (374) / 3-9 octombrie 2018.
- Dilema veche*, nr.763 / 4-10 octombrie 2018 ; nr. 765 / 18-24 octombrie 2018.
- Observator cultural*, nr. 943 (684) / 18-24 octombrie 2018.

It's only globalization's fault...

Abstract: The present contribution has undoubtedly its origins in Romanian writers and wellknown journalists of these days who repeatedly expressed their concern for the more and more obvious phenomenon of corruption of current Romanian with respect to the literary or standard variety used in various discourse genres, in different types of texts throughout the XXth century, phenomenon which manifests itself in diverse forms. By analyzing, on the one hand, the faits de langue identified in various written and spoken discourse samples and, on the other hand, the distinctive features of the sociopolitical, economic and cultural context in which

such discourse productions find their place, the author of the article reaches the conclusion – with vigorous roots in researches of contemporary sociologists and philosophers – that, although having direct and immediate causes of various kinds, the aforementioned corruption is explained to a great extent by the conditions created in our geographic area as well as in other corners of the world by the ambiguous – but omnipotent – process of globalization.

Keywords: globalization, democratization, cliché creation, plebeianization, trivialization.